

Diàleg

Cartes per anar tirant

A X. Sala i Martín: el capítol 4

Oriol Bohigas

Benvolgut amic, estrenu defensor de l'economia de mercat. Després de la tertúlia a les Set Portes sota l'empara de Jacint Ros, he llegit d'una tirada –i amb entusiasme creixent– el teu llibre *Economia liberal per a no economistes i no liberals*. Sembla fet a la meua mida, donat que, amb tota evidència, no sóc ni economista ni liberal. I t'haig de confessar que, després de la lectura, no és que m'hagi tornat economista, però gairebé m'he sentit liberal. És a dir: liberal només a la manera del capítol 4 del teu llibre. Liberal, amb l'esperança que els bons governs controlin el llibertinatge dels mercats.

Si no m'erro, parteixes de dues afirmacions: el benestar depèn de la riquesa i la riquesa només es pot assegurar amb l'economia de mercat, és a dir, l'economia liberal. La primera em sembla dubtosa –¿l'esperit de competitivitat, per exemple, és un factor de benestar?–, però la donaré per bona i discutiré només la segona, a partir del contingut d'aquell capítol 4 titulat *El paper del govern en l'economia moderna*. Hi dius que cal assignar al govern una sèrie de tasques i que si aquestes no les fa bé, l'economia de mercat no pot funcionar. "Aquestes tasques es poden dividir en quatre grups fonamentals: la defensa dels drets de propietat, la garantia de competències entre empreses, la provisió de «béns emblemàtics» i la protecció dels desprotegits per garantir la igualtat d'oportunitats". Dit així, tot sembla clar i senzill, però en l'exposició més detallada que en fas ja es veu que aquestes tasques, per anar bé, han d'intervenir en l'economia i en l'estructura social –a partir d'un programa polític, se suposa– de manera més decisiva que els simples instruments del mercat.

Per començar, expliques que la defensa nacional, la policia, el sistema judicial, els drets de propietat, la prohibició dels monopolis –i el control dels "monopolis naturals" amb la regulació de preus o amb la nacionalització– són temes fonamentals que pertanyen al govern perquè el mercat no hi té res a dir. Però encara són més evidents els temes de la creació de béns públics (coneixement, tecnologia, idees, que només entren al mercat amb condicions que el govern ha de decidir i mesurar), la reducció de les externalitats que el mateix mercat

SALVADOR ANTON

produeix (per exemple, el control de productes contaminants amb regulacions quantitatives o amb impostos dissuasoris) i la sobreexplotació dels béns comunals (qui ha de fixar les quotes de pesca i caça, els límits d'ocupació de la carretera –impostos o peatges–, la conservació dels boscos?). Dir que el govern ha d'assegurar que "el mercat no produeixi gaires productes subjectes a externalitats, que produeixi suficient quantitat de béns públics i que no sobreexploti els béns comunals" és dir molt i és acceptar que el govern té la funció de limitar la llibertat que semblava proclamar l'economia liberal.

I en el teu llibre encara parles de dos temes que acaben d'augmentar les contradiccions. Un és la dificultat de donar suport als processos de recerca i desenvolupament sense indi-

cacions estatals o sense acceptar alguns monopolis, és a dir, reconeixent unes situacions antimercat. L'altre és la necessitat d'oferir una igualtat d'oportunitats, un problema que per enfocar-lo cal acceptar la imposició de serveis públics, almenys en l'educació, la cultura i l'ordenació social. I, després d'afirmar que no cal atendre la igualtat de resultats –que el que guanyi la carrera s'emporti les medalles–, has d'acceptar que el govern també ha d'establir una "redistribució parcial dels resultats finals" amb la imposició d'un sistema fiscal progressiu. I encara t'has descuidat de parlar de la cultura. I, per altra banda, no veig que es demostrï que l'educació, la sanitat i l'urbanisme –amb el problema de l'ús del sòl i el de l'habitatge econòmic– es puguin enfocar només amb els instruments del mer-

cat. En conjunt, vaig veient que no és ben bé veritat aquella hipòtesi liberal que tu uses amb entusiasme: el mercat produeix allò que el ciutadà vol i necessita. El govern hi ha de ficar la mà, una hipòtesi que ja ve d'Adam Smith però que tu amplies gairebé fins a atribuir al mateix govern aquella "mà invisible" que ho regulava tot segons l'inclit fundador del liberalisme. Així, acceptant la mà directa i la mà invisible del govern no em costaria gaire declarar-me liberal.

Hi ha altres aspectes del llibre –des de l'anàlisi de la globalització fins als problemes dels països pobres– que són molt interessants i que m'agradaria comentar. Un dels més reincidentes és l'afirmació que el que avui no funciona són els governs. Jo també sóc pessimista, però des d'un altre cantó. Els governs són sovint un desastre, però no perquè no afavoreixin prou el mercat sinó perquè estan escassos d'idees polítiques per fer-ho i assumir el seu paper o per no fer-ho i assumir altres responsabilitats. Les idees, com tu dius, són béns públics que no es poden mercadejar, però que són indispensables per al progrés. Si no hi ha idees o hi ha només les corresponents al mercat electoral, un govern no pot governar. Però, fent-ho fins i tot malament, moltes vegades avantatgen els resultats dels mercaders. En el teu llibre hi ha una frase que em posa els pèls de punta: "Si el govern és incapaç de fer una feina que li pertoca com és recaptar impostos, com podem confiar-li feines que s'escapen a la seva competència natural com són l'administració dels hospitals o les escoles?". En aquests dos temes t'equivoques, almenys pel que fa a Cata-

«Els que hem estudiat en escoles i universitats públiques sabem que funcionen molt millor que les escoles de monges i capellans i que les universitats 'pijas'»

lunya. Els que hem estudiat en escoles i universitats públiques sabem que funcionen molt millor que les escoles de monges i capellans i que les universitats *pijas*. I tu també ho saps. I respecte als hospitals, no cal ni parlar-ne.

Ja veus que el teu llibre m'ha interessat molt. M'ha divertit molt i hi he après moltes coses, les suficients per atrevir-me a parlar d'economia amb tanta superficialitat com acabo de demostrar. Si hagués de fer una crítica d'estil, et diria, però, que hi he trobat massa acudits per dissimular una manca de sentit de l'humor en l'afirmació general de la tesi. És clar que això també passa amb les teves corbates i les teves americanes, que em semblen els acudits més simpàtics de la teva personalitat.